

Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

PRAKTISCH OPGELEIDE RAADSLEDEN

ONDERZOEKSRAPPORT

OKTOBER 2023

INLEIDING

Een divers samengestelde raad die ook inclusief zijn raadswerk doet is volgens de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden van belang voor de duurzame aantrekkelijkheid van het raadswerk. Om als vereniging daar op een goede wijze het gesprek over te voeren met alle belanghebbenden, wilt zij graag weten hoe raadsleden oordelen over de mate van meedoen, meepraten en meebeslissen van álle raadsleden. Om die reden heeft de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden aan onderzoeksbureau Inviior gevraagd een onderzoek te doen onder raadsleden over dit onderwerp.

In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd.

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden Volwaardig meedoen, meepraten en meebesluiten in uw gemeenteraad

V1.2. Vrouwen

V1.4. Mensen met een migratieachtergrond

V1.5. Mensen met een praktische opleiding

V1.6. Mensen met een beperking

Toelichting geven

Om als gemeenteraadslid op een volwaardige manier mee te komen in vergaderingen en/of bijeenkomsten is het onder andere van belang om goed voorbereid te zijn door het lezen en begrijpen van raadsstukken, deel te nemen aan discussies tijdens vergaderingen, samen te werken met collega's en dit te leren.

V2. In welke mate kunt u goed meekomen in vergaderingen en/of bijeenkomsten?

Ik kan altijd goed meekomen

Ik kan soms goed meekomen en soms niet

Ik kan niet goed meekomen

Weet niet

Toelichting geven

V2. Kunnen de volgende groepen, volgens u, goed meekomen in vergaderingen en/of bijeenkomsten?

	Kunnen altijd goed meekomen	Kunnen soms wel en soms niet goed meekomen	Kunnen niet goed meekomen	Weet men n.l.
V2.1. Vrouwen	☐	☐	☐	☐
V2.2. Praktische opgeleiden mensen	☐	☐	☐	☐
V2.3. Mensen met een migratieachtergrond	☐	☐	☐	☐

SAMENVATTING

Kort gezegd laat het onderzoek zien dat praktisch opgeleide raadsleden op de meeste vlakken niet of nauwelijks ervaren dat ze, in mindere mate dan theoretisch opgeleide raadsleden, volwaardig deel kunnen nemen aan de raad. Wél geven praktisch opgeleide raadsleden iets vaker aan niet altijd goed mee te kunnen komen in vergaderingen en/of bijeenkomsten en geeft ongeveer één op de vijf aan dat theoretisch opgeleide raadsleden (soms) te overheersend kunnen zijn. Onderstaand zijn de resultaten puntsgewijs samengevat:

ONDER-/OVERVERTEGENWOORDIGING IN GEMEENTERAAD

- ▶ Iets minder dan de helft van de praktisch opgeleide raadsleden is van mening dat praktisch opgeleiden ondervertegenwoordigd zijn in de raad.
- ▶ Ook van de theoretisch opgeleide raadsleden geeft ongeveer de helft dit aan (over praktisch opgeleiden).

ZELF MEEKOMEN IN VERGADERINGEN EN/OF BIJEENKOMSTEN

- ▶ Vier op de tien praktisch opgeleide raadsleden geeft aan niet altijd goed mee te kunnen komen in vergaderingen en/of bijeenkomsten.
- ▶ Theoretisch opgeleide raadsleden geven minder vaak aan niet altijd goed mee te kunnen komen. Van hen geeft iets minder dan een kwart dit aan.

MEEKOMEN IN VERGADERINGEN EN/OF BIJEENKOMSTEN DOOR GROEPEN

- ▶ Praktisch opgeleide raadsleden (40%) geven vaker dan hun collega's met een theoretische achtergrond (25%) aan dat ze denken dat praktisch opgeleide raadsleden goed meekomen in vergaderingen en/of bijeenkomsten.
- ▶ Het lijkt er dus op dat ófwel theoretisch opgeleide raadsleden hun praktisch opgeleide collega's onderschatten, ófwel dat praktisch opgeleide raadsleden zichzelf overschatten (of beide).

VOLWAARDIG DEEL KUNNEN NEMEN AAN DE GEMEENTERAAD

- ▶ Een ruime meerderheid is het ermee eens dat alle raadsleden even veel ruimte krijgen om aan het woord te komen, hun mening te geven en om een plek te krijgen in commissies van de raad.
- ▶ Praktisch en theoretisch opgeleide raadsleden verschillen nauwelijks van mening hierin.

OMGANGSVORMEN IN DE RAAD

- ▶ Netto gezien beoordelen praktisch opgeleide raadsleden de onderlinge omgangsvormen in de raad iets positiever dan theoretisch opgeleide raadsleden.

GROEPEN DIE OVERHEERSEND ZIJN

- ▶ Een ruime meerderheid van zowel praktisch als theoretisch opgeleide raadsleden is van mening dat er (groepen) raadsleden zijn die (soms) te overheersend zijn. Hierbij worden vooral mannelijke raadsleden vaak aangewezen.
- ▶ Een kwart van de praktisch opgeleide raadsleden die van mening zijn dat er groepen soms overheersend zijn (77% van alle praktisch opgeleide raadsleden), geeft aan dat theoretisch opgeleide raadsleden soms overheersend zijn.

STELLINGEN MET BETREKKING TOT GEVOEL

- ▶ Praktisch en theoretisch opgeleide raadsleden verschillen niet of nauwelijks wat betreft de mate waarin ze het gevoel hebben dat ze een volwaardig raadslid zijn dat actief kan deelnemen en zelfstandig onderwerpen aan kan dragen. Ook in de mate waarin ze vinden dat hun achterban serieus wordt genomen en wordt begrepen door andere raadsleden, verschillen ze niet of nauwelijks.

Uw gemeenteraad

“Uit eerder onderzoek van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden blijkt dat vrouwen, jongeren, niet hoog opgeleiden, iemand met een migratieachtergrond of mensen met een beperking in meer of mindere mate ondervertegenwoordigd zijn in de gemeenteraad (Diversiteit & inclusiviteit in de gemeenteraad: Onderzoek uitgevoerd onder raadsleden in de dertig grootste gemeenten, 2021).”

ONDER-/OVERVERTEGENWOORDIGING IN GEMEENTERAAD

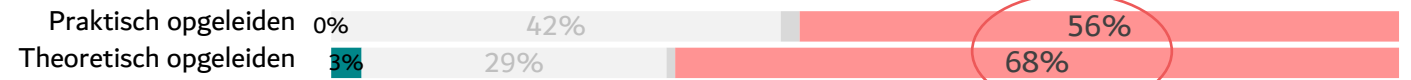
Praktisch opgeleide raadsleden en theoretisch opgeleide raadsleden zijn het er ongeveer even vaak over eens dat praktisch opgeleiden ondervertegenwoordigd zijn in de raad.

Zowel praktisch als theoretisch opgeleide raadsleden vinden van alle uitgevraagde groepen veel vaker dat deze ondervertegenwoordigd zijn dan dat deze oververtegenwoordigd zijn. Uitzondering hierop vormt de groep ouderen (ouder dan 60 jaar). Van deze groep vinden praktisch en theoretisch opgeleiden raadsleden juist vaker dat deze oververtegenwoordigd is.

Over het algemeen verschillen praktisch en theoretisch opgeleide raadsleden nauwelijks van elkaar van mening. Enkel wat betreft leeftijd zien we een verschil: theoretisch opgeleide raadsleden vinden vaker dat ouderen (ouder dan 60 jaar) oververtegenwoordigd zijn en vinden ook vaker dat jongeren (jonger dan 30 jaar) ondervertegenwoordigd zijn.

Wanneer we specifiek kijken naar de mate van vertegenwoordiging van mensen met een praktische opleiding, dan zien we dat praktisch opgeleide raadsleden (46%) en theoretisch opgeleide raadsleden (50%) ongeveer even vaak van mening zijn dat praktisch opgeleiden ondervertegenwoordigd zijn in de raad.

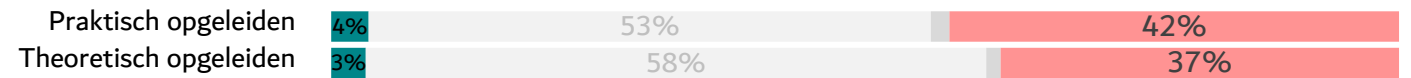
Jongeren (jonger dan 30 jaar)

Ouderen (ouder dan 60 jaar)

Vrouwen

Mensen met een migratieachtergrond

Mensen met een praktische opleiding

Mensen met een beperking

■ Oververtegenwoordigd ■ (Ongeveer) juist vertegenwoordigd ■ Weet niet/ n.v.t. ■ Ondervertegenwoordigd

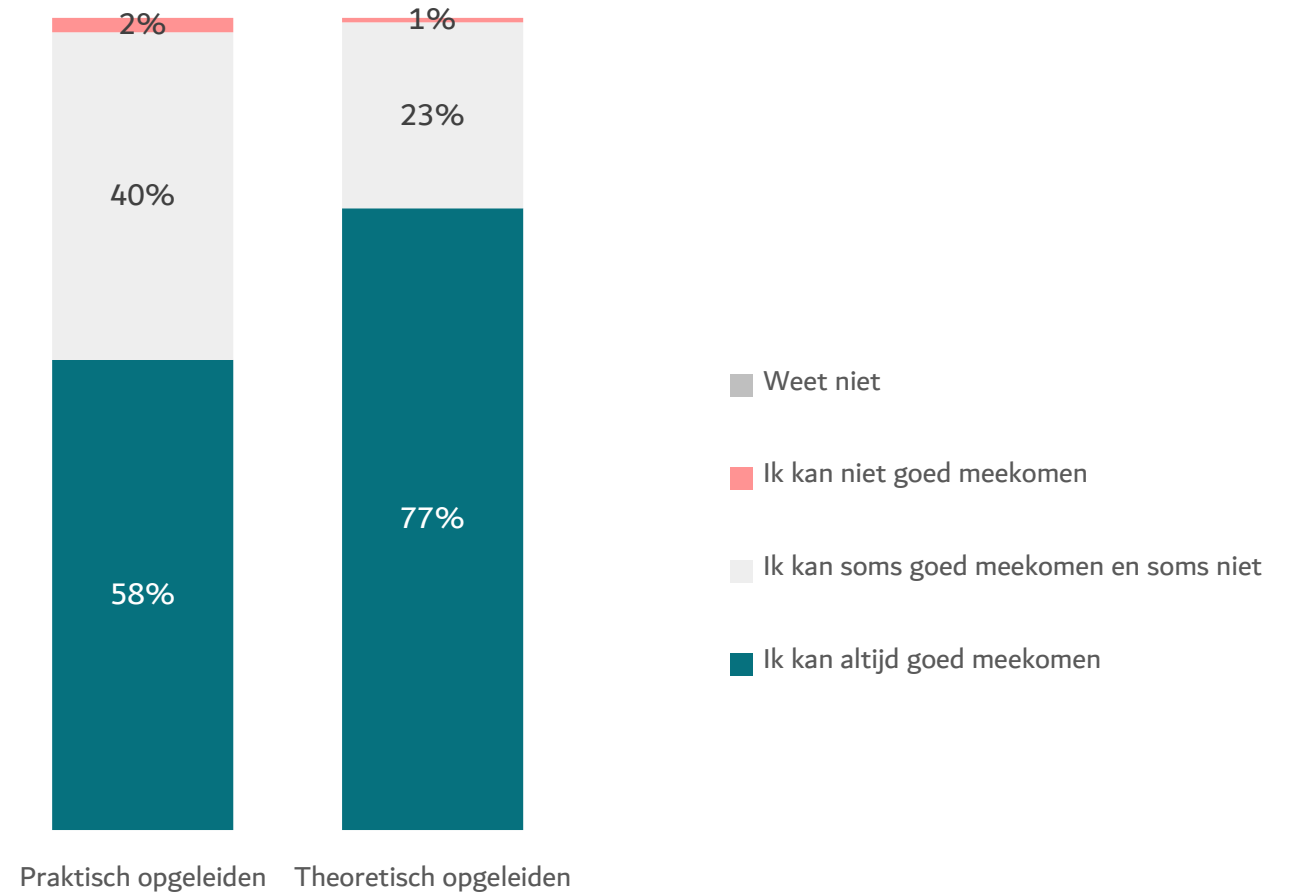
ZELF MEEKOMEN IN VERGADERINGEN EN/OF BIJENKOMSTEN

Praktisch opgeleide raadsleden hebben vaker moeite om mee te komen in vergaderingen en/of bijeenkomsten.

Praktisch opgeleide raadsleden (42%) geven veel vaker dan theoretisch opgeleide raadsleden (afgerond 23%) aan soms wel en soms niet goed mee te kunnen komen in vergaderingen en/of bijeenkomsten.

Theoretisch opgeleide raadsleden (77%) geven juist vaker dan praktisch opgeleide raadsleden (58%) aan altijd goed mee te kunnen komen.

Voor beide groepen geldt dat slechts een zeer kleine minderheid aangeeft niet goed mee te kunnen komen.

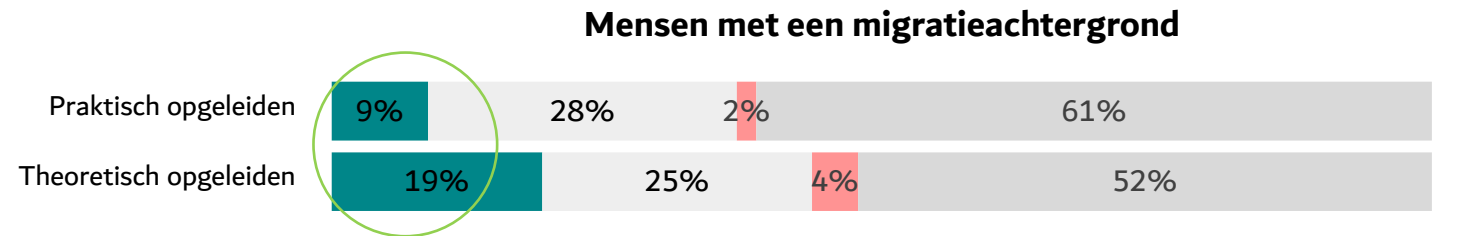
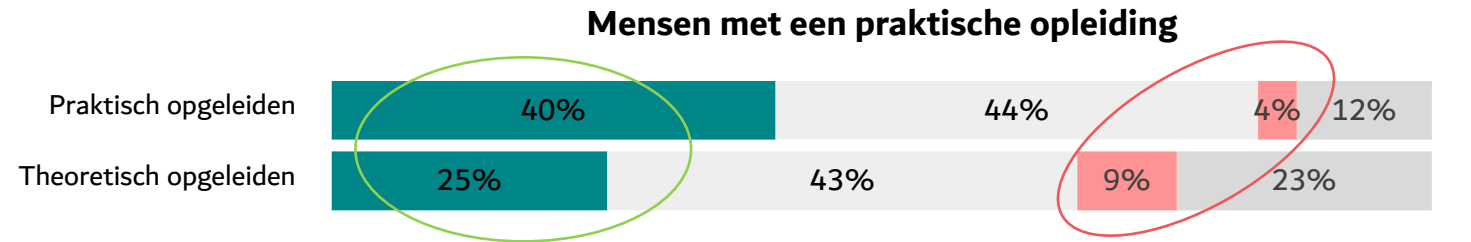
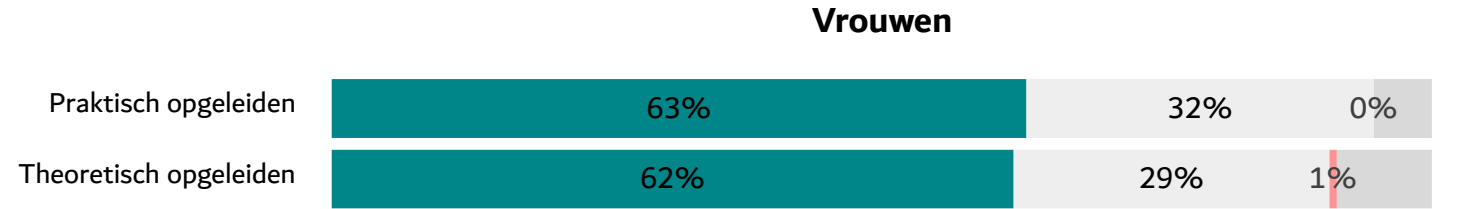

MEEKOMEN IN VERGADERINGEN EN/OF BIJENKOMSTEN DOOR GROEPEN

Theoretisch opgeleide raadsleden denken minder vaak dan praktisch opgeleide raadsleden dat praktisch opgeleide raadsleden altijd goed meekomen in vergaderingen en/of bijeenkomsten.

Het lijkt erop dat er een onderschatting of overschatting is van de competenties van praktisch opgeleiden tussen theoretisch en praktisch opgeleide raadsleden. In dit geval geven praktisch opgeleide raadsleden (40%) vaker dan hun collega's met een theoretische achtergrond (25%) aan dat ze denken dat praktisch opgeleide raadsleden goed meekomen in vergaderingen en/of bijeenkomsten. Aan de andere kant denken theoretisch opgeleide raadsleden (9%) juist iets vaker dan praktisch opgeleide raadsleden (4%) dat de praktisch opgeleide raadsleden moeite hebben om mee te komen.

Wat betreft mensen met een migratieachtergrond zien we dat theoretisch opgeleide raadsleden (19%) juist vaker dan praktisch opgeleide raadsleden (9%) van mening zijn dat deze groep altijd goed meekomt. Kanttekening hierbij is dat bij beide groepen een meerderheid aangeeft het niet te weten.

■ Kunnen altijd goed meekomen
 ■ Kunnen soms wel en soms niet goed meekomen
 ■ Kunnen niet goed meekomen
 ■ Weet niet/n.v.t.

VOLWAARDIG DEEL KUNNEN NEMEN AAN DE GEMEENTERAAD

Een ruime meerderheid is het ermee eens dat alle raadsleden even veel ruimte krijgen om aan het woord te komen, hun mening te geven en om een plek te krijgen in commissies van de raad.

Voor alle drie de geponeerde stellingen met betrekking tot het krijgen van ruimte om volwaardig deel te nemen aan de raad geldt dat een ruime meerderheid van zowel de praktisch als de theoretisch opgeleide raadsleden het er zeer of enigszins mee eens is.

Praktisch en theoretisch opgeleide raadsleden verschillen ook niet sterk van mening hierin. Theoretisch opgeleide raadsleden (73%) zijn het er iets vaker dan praktisch opgeleide raadsleden (afgerond 68%) zeer/enigszins mee eens dat alle raadsleden even veel ruimte krijgen om aan het woord te komen in de raad. Tegelijkertijd zijn theoretisch opgeleide raadsleden (20%) het er iets vaker dan praktisch opgeleide raadsleden (12%) zeer/enigszins mee oneens dat alle raadsleden even veel ruimte krijgen om hun mening te geven in de raad.

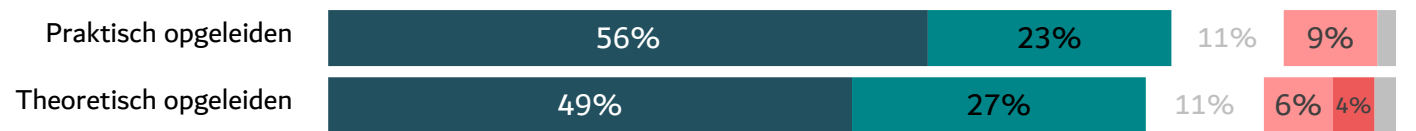
... aan het woord te komen in de raad.

... hun mening te geven in de raad.

... in commissies van de raad een plek te krijgen.

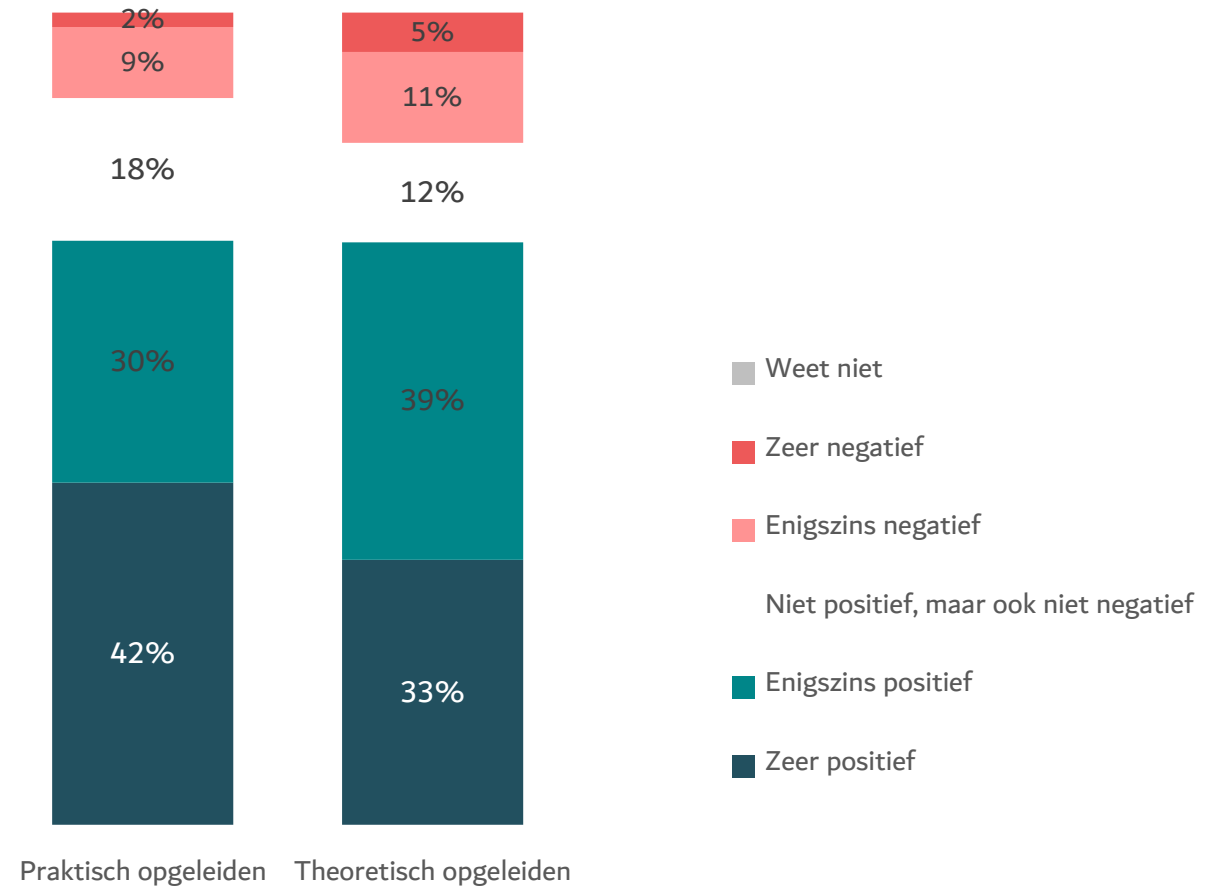
■ Zeer eens ■ Enigszins eens ■ Neutraal ■ Enigszins oneens ■ Zeer oneens ■ Weet niet

OMGANGSVORMEN IN DE RAAD

Netto gezien beoordelen praktisch opgeleide raadsleden de omgangsvormen in de raad iets positiever dan theoretisch opgeleide raadsleden.

Hoewel praktisch en theoretisch opgeleide raadsleden de omgangsvormen in de raad even vaak (zeer/enigszins) positief beoordelen (beide 72%), zijn praktisch opgeleide raadsleden vaker zeer positief (42% versus 33%). Bovendien zijn praktisch opgeleide raadsleden (11%) minder vaak (zeer/enigszins) negatief (theoretisch opgeleide raadsleden: 16%).

GROEPEN DIE OVERHEERSEND ZIJN

Een ruime meerderheid van zowel praktisch als theoretisch opgeleide raadsleden is van mening dat er (groepen) raadsleden zijn die (soms) te overheersend zijn. Hierbij worden vooral mannelijke raadsleden vaak aangewezen.

Hoewel praktisch (afgerond 77%) en theoretisch (76%) opgeleide raadsleden ongeveer even vaak aangeven dat er bepaalde (groepen) raadsleden zijn die (soms) te overheersend zijn, geven praktisch opgeleide raadsleden (18%) iets minder vaak dan theoretisch opgeleide raadsleden (25%) aan dat deze heel erg aanwezig zijn.

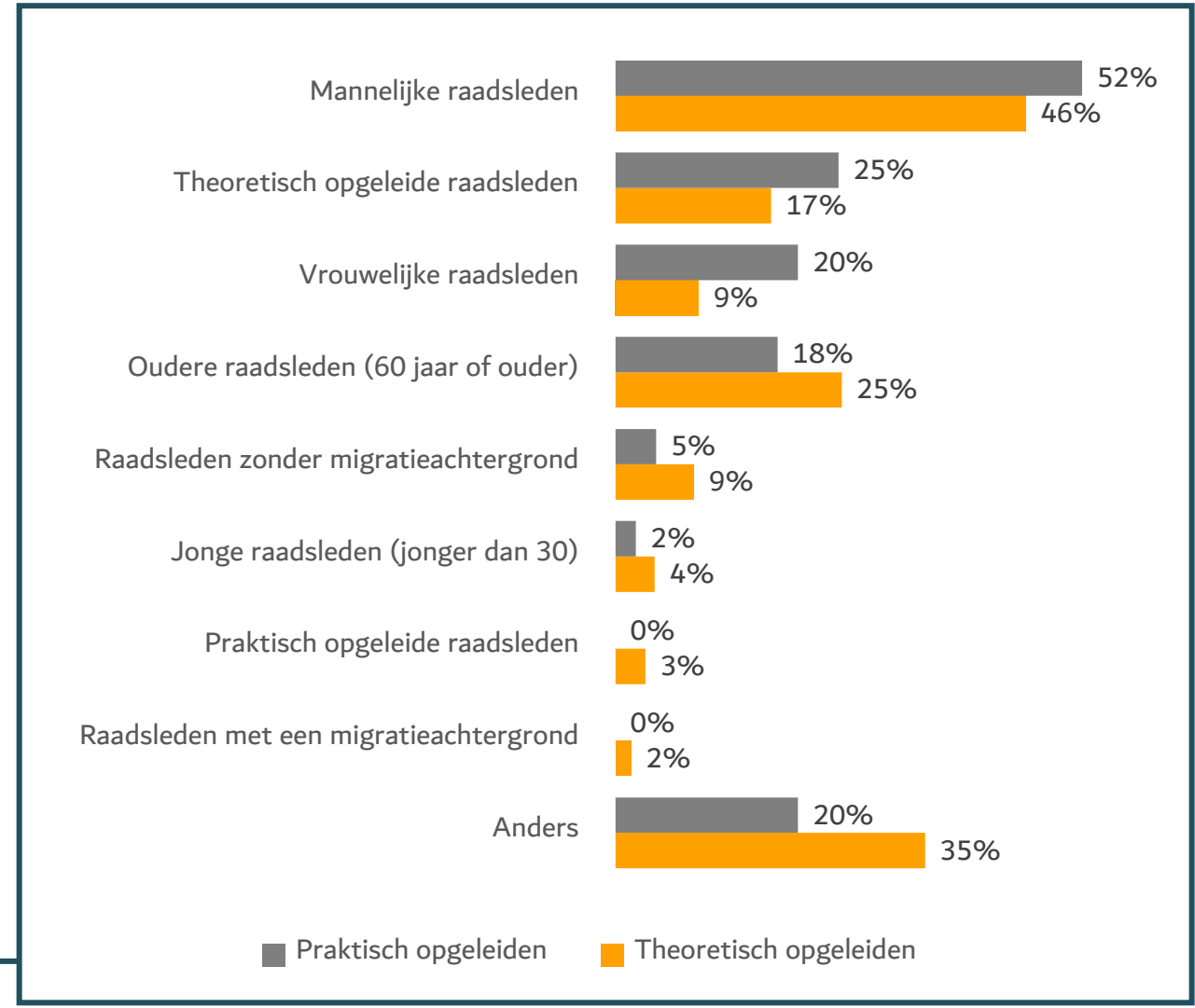
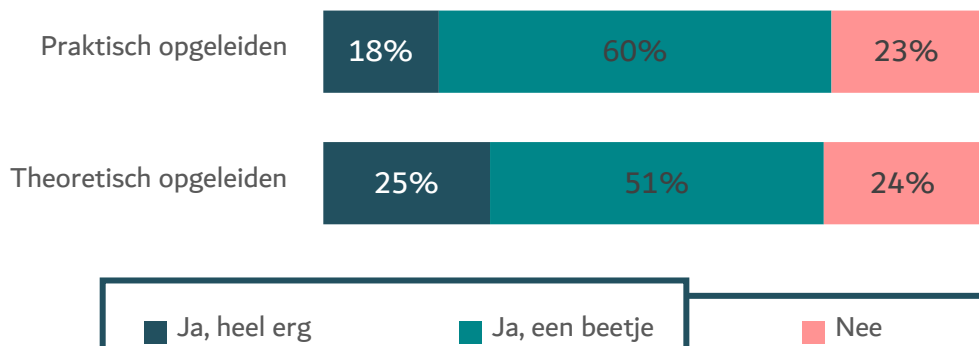
Op de vraag welke groep of groepen raadsleden (soms) te overheersend zijn, noemen **praktisch opgeleide raadsleden** voornamelijk:

- ▶ Mannelijke raadsleden (52%)
- ▶ Theoretisch opgeleide raadsleden (25%)
- ▶ Vrouwelijke raadsleden (20%)
- ▶ Oudere raadsleden (18%)

Theoretisch opgeleide raadsleden noemen voornamelijk:

- ▶ Mannelijke raadsleden (46%)
- ▶ Oudere raadsleden (25%)
- ▶ Theoretisch opgeleide raadsleden (17%)

Een relatief groot deel geeft het antwoord 'anders'. Hierbij worden vooral vaak genoemd: ervaren raadsleden, coalitieraadsliden, oppositieraadsliden, raadsleden van specifieke partijen, fractievoorzitters en raadsleden die zichzelf graag horen praten.

STELLINGEN MET BETREKKING TOT GEVOEL

Praktisch en theoretisch opgeleide raadsleden verschillen niet of nauwelijks wat betreft de mate waarin ze het gevoel hebben dat ze een volwaardig raadslid zijn dat actief kan deelnemen en zelfstandig onderwerpen aan kan dragen. Ook in de mate waarin ze vinden dat hun achterban serieus wordt genomen en wordt begrepen door andere raadsleden, verschillen ze niet of nauwelijks.

Zowel theoretisch als praktisch opgeleide raadsleden vinden in zeer ruime meerderheid dat ze altijd of meestal een volwaardig raadslid zijn dat actief kan deelnemen aan discussies en initiatieven. Ook vindt een ruime meerderheid van beide groepen dat ze altijd of meestal zelfstandig onderwerpen kunnen aandragen op basis van persoonlijke achtergrond, ervaring en kennis.

Wanneer het gaat om de eigen achterban zijn zowel praktisch als theoretisch opgeleide raadsleden een stuk gereserveerder. Iets meer dan de helft van beide groepen heeft altijd of meestal het gevoel dat de eigen achterban altijd begrepen en serieus genomen wordt door de overige raadsleden.

Voor alle vier de stellingen geldt dat praktisch en theoretisch opgeleide raadsleden onderling niet of nauwelijks van mening verschillen.

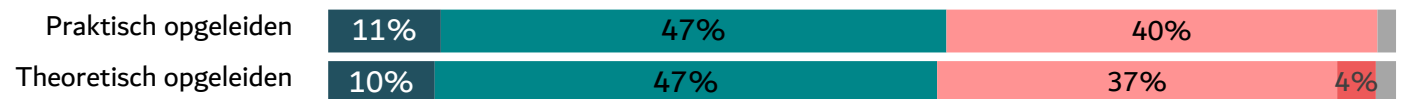
... u een volwaardig raadslid bent dat niet alleen mag deelnemen aan besluitvorming, maar ook actief kan deelnemen aan discussies en initiatieven?

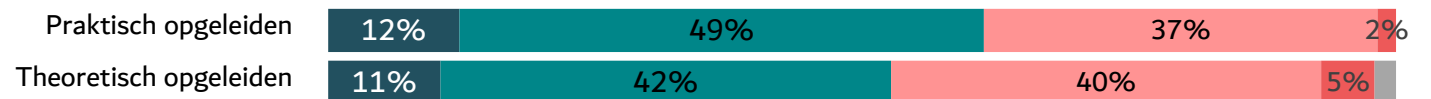
... u in de gemeenteraad zelfstandig onderwerpen aan kan dragen op basis van uw persoonlijke achtergrond, ervaring en kennis?

... de opvattingen en emoties van uw achterban begrepen worden door de overige raadsleden?

... de opvattingen en emoties van uw achterban serieus worden genomen door de overige raadsleden?

■ Altijd ■ Meestal ■ Soms ■ Nooit ■ Weet niet

Bijlage

RESPONSVERANTWOORDING I

RESPONS

In totaal hebben n=799 raadsleden aan het onderzoek deelgenomen, waarvan n=57 praktisch opgeleide raadsleden en n=742 theoretisch opgeleide raadsleden. De maximale foutmarge bij deze steekproefgroottes bedragen respectievelijk $\pm 3.3\%$, 13.1% en $\pm 3.4\%$ (bij een betrouwbaarheidsniveau van 95%)*.

In onderstaande tabellen zijn de responsverhoudingen voor een aantal variabelen weergegeven.

Opleidingsniveau	Totaal	Praktisch	Theoretisch
basisonderwijs	0%	0%	-
lbo (lts), huishoudschool, vbo, vmbo (kader/basisberoeps)	2%	26%	-
mavo, ulo, mulo, vmbo (theoretisch/gemengd)	5%	74%	-
havo, mms	4%	-	5%
vwo, hbs, atheneum, gymnasium	3%	-	3%
kort mbo (kmbo), leerlingwezen	1%	-	1%
Mbo	13%	-	14%
hbo, kandidaatsexamen	37%	-	39%
universiteit (wo)	31%	-	34%
postacademisch	4%	-	4%

Leeftijd	Totaal	Praktisch	Theoretisch
Jonge raadsleden (<40 jaar)	18%	0%	20%
Middelbare raadsleden (40-64 jaar oud)	55%	58%	55%
Oudere raadsleden (65+)	26%	42%	25%

Migratieachtergrond	Totaal	Praktisch	Theoretisch
Naar NL geëmigreerd	1%	2%	1%
(Een van de) ouders naar NL geëmigreerd	2%	0%	2%
Overig	0%	0%	0%
Nee	95%	98%	95%
Zeg ik liever niet	1%	0%	1%

Werkzaamheid (naast raadslid)	Totaal	Praktisch	Theoretisch
In loondienst	44%	28%	45%
ZZPer	16%	11%	16%
Ondernemer	12%	12%	12%
Gepensioneerd	27%	40%	26%
Student	3%	0%	4%
Zorgzaam voor kinderen	5%	0%	5%
Anders	10%	21%	9%
Zeg ik liever niet	1%	2%	1%

* De foutmarge geeft de precisie van een gemeten percentage aan. Hoe kleiner de foutmarge, hoe preciezer het gemeten resultaat. Het betrouwbaarheidsniveau geeft de statistische kans aan dat, bij herhaling van de meting onder gelijke omstandigheden, het resultaat van deze herhaalmeting binnen de foutmarge blijft.

RESPONSVERANTWOORDING II

METHODIEK

- ▶ Op 3 oktober 2023 is een email met een link naar de online vragenlijst gestuurd aan alle raadsleden waarvan contactgegevens bekend zijn in de database van www.overheidinnederland.nl (n=8.284).
- ▶ Op 10 oktober 2023 zijn herinneringen aan niet responderende raadsleden gestuurd.
- ▶ Genodigden zijn tot 13 oktober 2023 in de gelegenheid geweest om de online vragenlijst in te vullen.
- ▶ Alle respondenten hebben de vragenlijst anoniem ingevuld.

OVER DIT RAPPORT

In dit rapport zijn de resultaten visueel weergegeven, waarbij tekstueel duiding wordt gegeven.

De resultaten zijn uitgesplitst weergegeven, waarbij telkens praktisch opgeleide raadsleden zijn vergeleken met theoretisch opgeleide raadsleden. De indeling is gebaseerd op het hoogst genoten (al dan niet voltooide) opleidingsniveau met de volgende verdeling:

- ▶ **Praktisch opgeleid** → basisonderwijs, lbo (lts), huishoudschool, vbo, vmbo, mavo, ulo, mulo
- ▶ **Theoretisch opgeleid** → havo, mms, vwo, hbs, atheneum, gymnasium, kort mbo (kmbo), leerlingwezen, mbo, hbo, kandidaatsexamen, universiteit (wo), postacademisch (bijv. notariaat, doctorstitel, artsexamen)

Ten behoeve van de leesbaarheid worden, tenzij anders vermeld, enkel significante en relevante verschillen specifiek benoemd.

Invior biedt onafhankelijk advies en projectbegeleiding rondom (participatie)beleid. We begeleiden opdrachtgevers in drie fasen van het participatieproces.

Inzicht – Door onderzoek te doen verzamelen we betrouwbare informatie.

Visie – De opgehaalde inzichten vertalen we naar een gedragen beleidsmatig advies, maar het liefst daarbij ook een participatiebeleid om nu, en in de toekomst, belanghebbenden betrokken te houden.

Organisatie – Vervolgens helpen we met het implementeren van dit beleidsadvies. Onze professionele en flexibele medewerkers geloven in gemeenschap; een zo breed mogelijke groep moet kunnen meedenken en meepraten over lokale maatschappelijke vraagstukken. Door een transparant inzicht in hetgeen leeft en speelt onder burgers/ bestuurders/ politici, levert dit beter beleid en meer draagvlak op.

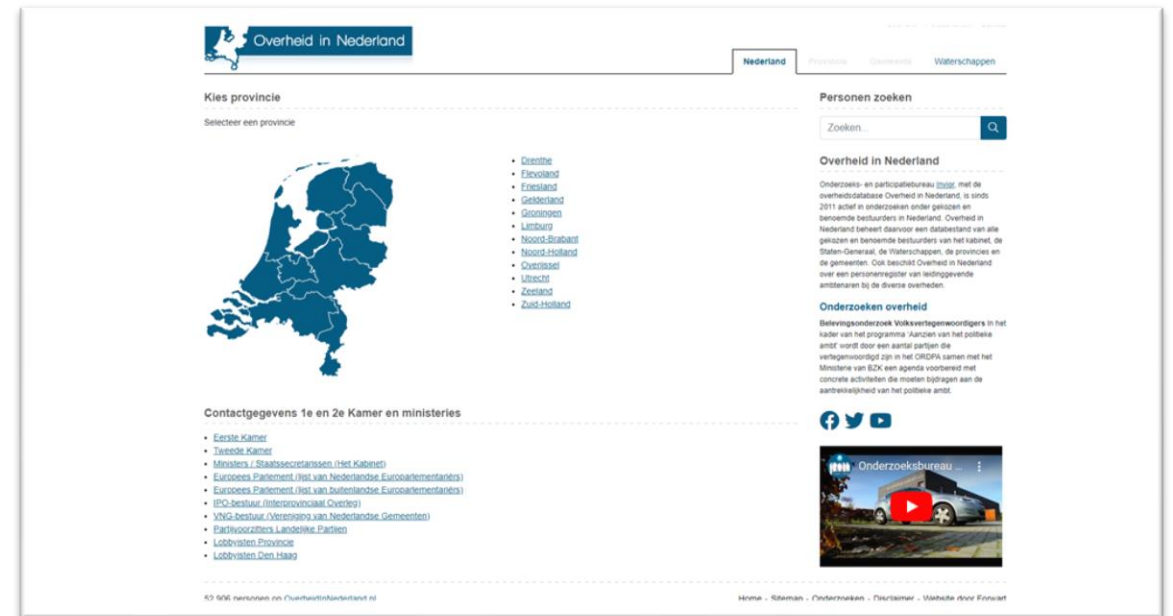

Invior
Herstraat 20
5961 GJ Horst

www.invior.nl
advies@invior.nl
085-4860100

Invior is lid van Data & Insights Network.

Onderzoeks- en participatiebureau Invior, met de overheidsdatabank Overheid in Nederland, is sinds 2011 actief in onderzoeken onder gekozen en benoemde bestuurders in Nederland. Overheid in Nederland beheert daarvoor een databestand van alle gekozen en benoemde bestuurders van het kabinet, de Staten-Generaal, de Waterschappen, de provincies en de gemeenten. Ook beschikt Overheid in Nederland over een personenregister van leidinggevende ambtenaren bij de diverse overheden.

Afb. Homepage www.overheidinnederland.nl